

INGLIZ TILI DARSLARIDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O‘QUVCHILARNING IJODIY VA TANQIDIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH

Rajabova Fero‘za Qulmurod qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish asosida o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Ta’lim jarayonida interfaol metodlar, muammoli ta’lim, loyiha texnologiyasi, “Aqliy hujum”, munozara va hamkorlikda o‘qitish usullaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Innovatsion yondashuvlarning o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi, o‘z fikrini asoslash va ijodiy yechimlar ishlab chiqish qobiliyatlarini shakllantirishdagi ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: Ingliz tili, innovatsion pedagogik texnologiyalar, ijodiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, interfaol metodlar, muammoli ta’lim, loyiha texnologiyasi, mustaqil fikrlash, kommunikativ kompetensiya, ta’lim samaradorligi.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы развития творческого и критического мышления учащихся на основе использования инновационных педагогических технологий на уроках английского языка. Анализируются педагогические возможности применения интерактивных методов, проблемного обучения, проектной технологии, «мозгового штурма», дискуссий и обучения в сотрудничестве. Раскрывается значение инновационных подходов в формировании способности учащихся самостоятельно мыслить, анализировать проблемные ситуации, аргументировать собственную позицию и находить творческие решения.

Ключевые слова: Английский язык, инновационные педагогические технологии, творческое мышление, критическое мышление, интерактивные

методы, проблемное обучение, проектная технология, самостоятельное мышление, коммуникативная компетенция, эффективность образования.

Abstract. This article examines the development of students' creative and critical thinking through the use of innovative pedagogical technologies in English language lessons. It analyzes the pedagogical potential of interactive methods, problem-based learning, project-based learning, brainstorming, discussions, and collaborative learning. The study highlights the importance of innovative approaches in developing students' ability to think independently, analyze problematic situations, justify their opinions, and generate creative solutions.

Keywords: English language, innovative pedagogical technologies, creative thinking, critical thinking, interactive methods, problem-based learning, project-based learning, independent thinking, communicative competence, educational effectiveness.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tilini o'qitish jarayonida o'quvchilarning o'z fikrini erkin ifodalashi, turli vaziyatlarni tahlil qilishi, muammolarga mustaqil yechim topishi va muloqot jarayonida o'z nuqtayi nazarini asoslay olishi zamonaviy ta'limning muhim talablaridan biridir.

An'anaviy ta'lim usullarida o'quvchilarning tayyor bilimlarni o'zlashtirishiga ko'proq e'tibor qaratilsa, innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim oluvchini faol fikrlash va amaliy faoliyatga jalb etishga yo'naltiriladi. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, munozara, "Aqliy hujum" va hamkorlikda o'qitish kabi texnologiyalar o'quvchilarning ingliz tilida fikrlash, savol berish, fikr almashish va ijodiy yondashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ingliz tili darslarida ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchilarning til kompetensiyasi bilan bir qatorda, ularning intellektual faolligi va

kommunikativ qobiliyatlarini ham shakllantiradi. Muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan topshiriqlar o'quvchilarni ma'lumotni shunchaki qabul qilishga emas, balki uni tahlil qilish, taqqoslash, baholash va xulosa chiqarishga undaydi. Ijodiy topshiriqlar esa yangi g'oyalarni ilgari surish, turli yechimlarni taklif qilish va ingliz tilidan amaliy foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Shu nuqtayi nazardan, ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganish dolzarb ilmiy-metodik masalalardan biridir. Mazkur maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini shakllantirishdagi o'rni, ularni ingliz tili darslarida qo'llashning metodik xususiyatlari hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM. 1. Ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni

Zamonaviy ta'lim jarayonida ingliz tilini o'qitish faqat til birliklarini o'zlashtirish bilan cheklanmay, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi va ijodiy yondashuvini shakllantirishga yo'naltirilishi lozim. Innovatsion pedagogik texnologiyalar ushbu vazifalarni amalga oshirish uchun qulay metodik imkoniyat yaratadi.

Interfaol metodlar orqali o'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etadilar, o'z fikrlarini ingliz tilida ifodalaydilar va boshqa o'quvchilarning qarashlari bilan taqqoslaydilar. Bu jarayon o'quvchilarda muloqot qilish, tinglash, tahlil qilish va o'z nuqtayi nazarini asoslash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi

Tanqidiy fikrlash o'quvchining ma'lumotni shunchaki qabul qilish emas, balki uni tahlil qilish, taqqoslash, baholash va asoslangan xulosa chiqarish qobiliyatini anglatadi. Ingliz tili darslarida ushbu ko'nikmani rivojlantirish uchun

muammoli savollar, munozaralar, tahliliy topshiriqlar va real hayotiy vaziyatlardan foydalanish mumkin.

Masalan, o'quvchilarga "Is technology always beneficial for education?" kabi muammoli savol berilib, ular o'z fikrlarini dalillar bilan asoslashga undaladi. Bunda o'quvchi ingliz tilida nafaqat gapirish, balki fikrini mantiqiy izohlash va qarama-qarshi fikrlarni tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Shuningdek, matn bilan ishlash jarayonida "Muallifning asosiy fikri nimadan iborat?", "Ushbu fikrni qanday dalillar qo'llab-quvvatlaydi?" yoki "Siz muallif fikriga qo'shilasizmi?" kabi savollardan foydalanish tanqidiy tahlil ko'nikmalarini rivojlantiradi.

3. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish

Ijodiy fikrlash yangi g'oyalarni yaratish, mavjud muammolarga noodatiy yechimlar topish va turli fikrlarni birlashtirish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ingliz tili darslarida ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun hikoya tuzish, rolga kirish, loyiha yaratish, rasm asosida matn tuzish va muammoli vaziyatlarga yechim taklif qilish kabi topshiriqlardan foydalanish mumkin.

Masalan, o'quvchilarga ma'lum bir rasm yoki vaziyat berilib, undan kelib chiqib ingliz tilida hikoya tuzish topshirig'i beriladi. Bunday mashg'ulotlarda o'quvchilar yangi so'zlardan foydalanish bilan birga, o'z tasavvurlarini ishga soladilar va mustaqil ravishda mazmun yaratadilar.

Ijodiy topshiriqlarning muhim jihati shundaki, ularda yagona to'g'ri javob mavjud bo'lmasligi mumkin. Bu esa o'quvchilarga o'z g'oyalarini erkin ifodalash va turli yechimlarni taklif qilish imkonini beradi.

4. Interfaol metodlardan foydalanish

Ingliz tili darslarida "Aqliy hujum", "Think-Pair-Share", "Role-play", "Debate", "Case study" va "Problem-based learning" kabi interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning fikrlash faolligini oshirishga xizmat qiladi.

“**Aqliy hujum**” metodida o‘quvchilar berilgan mavzu bo‘yicha imkon qadar ko‘proq fikr va g‘oyalarni ilgari suradilar. Dastlab fikrlar baholanmaydi, keyinchalik ular tahlil qilinadi va tizimlashtiriladi. Ushbu metod ijodiy fikrlashni rivojlantirish uchun samarali vosita hisoblanadi.

“**Debate**” metodida o‘quvchilar muayyan masala bo‘yicha turli pozitsiyalarni himoya qiladilar. Bu jarayonda ular dalillar keltirish, qarama-qarshi fikrni tinglash va o‘z pozitsiyasini asoslashni o‘rganadilar.

“**Role-play**” metodida esa real hayotiy vaziyatlar modellashtiriladi. Masalan, ish suhbatini tashkil qilish, sayohat bo‘yicha suhbat, shifokor va bemor muloqoti yoki mijoz va xizmat ko‘rsatuvchi o‘rtasidagi suhbat ingliz tilida amalga oshirilishi mumkin.

5. Muammoli ta’lim texnologiyasidan foydalanish

Muammoli ta’lim o‘quvchilarni tayyor javobni qabul qilishdan ko‘ra, muammoni mustaqil tahlil qilish va yechim izlashga yo‘naltiradi. Ingliz tili darslarida muammoli vaziyatlarni kommunikativ topshiriqlar bilan uyg‘unlashtirish mumkin.

Masalan, o‘quvchilarga “A city has serious environmental problems. What can citizens do to solve them?” kabi vaziyat beriladi. O‘quvchilar muammoni muhokama qilib, bir nechta yechim ishlab chiqadilar va ularni ingliz tilida taqdim etadilar.

Bunday topshiriqlar o‘quvchilarning lug‘at boyligini kengaytirish bilan birga, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, muqobil variantlarni taqqoslash va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

6. Loyiha asosida o‘qitish texnologiyasi

Loyiha asosida o‘qitish o‘quvchilarning mustaqil izlanishi, ijodiy faoliyati va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkon beradi. Ingliz tili darslarida loyiha ishlari individual yoki guruh shaklida tashkil etilishi mumkin.

Masalan, “My Future Profession”, “Environmental Protection”, “Modern Technologies”, “Famous People” kabi mavzularda loyiha tayyorlash topshirig‘i beriladi. O‘quvchilar mavzu bo‘yicha ma’lumot to‘playdi, uni tahlil qiladi, ingliz tilida matn tayyorlaydi va yakunda o‘z loyihasini taqdim etadi.

Loyiha jarayonida o‘quvchilar axborot izlash, uni saralash, mustaqil qaror qabul qilish, fikrlarni tizimlashtirish va natijani taqdim etish kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradilar.

7. Innovatsion texnologiyalarning pedagogik imkoniyatlari

Ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish quyidagi natijalarga erishish imkonini beradi:

№	Innovatsion texnologiya	Asosiy faoliyat	Rivojlantiriladigan ko‘nikma
1	Aqliy hujum	G‘oyalar yaratish	Ijodiy fikrlash
2	Munozara	Fikrlarni taqqoslash	Tanqidiy fikrlash
3	Role-play	Vaziyatli muloqot	Kommunikativ kompetensiya
4	Muammoli ta’lim	Muammoni hal qilish	Tahliliy fikrlash
5	Loyiha metodi	Mustaqil izlanish	Ijodkorlik va hamkorlik
6	Case study	Vaziyatni tahlil qilish	Qaror qabul qilish
7	Think-Pair-Share	Juftlik va guruh muhokamasi	Mustaqil fikrlash

Mazkur metodlarning samaradorligi ularni dars maqsadiga muvofiq tanlash va o‘zaro uyg‘unlashtirishga bog‘liq. Masalan, darsning boshlang‘ich bosqichida

“Aqliy hujum”, asosiy bosqichida “Case study” yoki “Debate”, yakuniy bosqichida esa loyiha yoki taqdimotdan foydalanish mumkin.

8. Ingliz tili darslarida ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish modeli

O‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini izchil rivojlantirish uchun dars jarayonini quyidagi bosqichlarda tashkil etish maqsadga muvofiq:

1-bosqich – motivatsiya. O‘quvchilarga qiziqarli savol, rasm, video yoki muammoli vaziyat taqdim etiladi.

2-bosqich – muammoni aniqlash. O‘quvchilar berilgan mavzu bo‘yicha savollarni shakllantiradilar va asosiy muammoni aniqlaydilar.

3-bosqich – tahlil va izlanish. O‘quvchilar juftlik yoki guruhlarda ma’lumotlarni tahlil qilib, turli yechimlarni ishlab chiqadilar.

4-bosqich – ijodiy faoliyat. O‘quvchilar loyiha, taqdimot, dialog, hikoya yoki boshqa ijodiy mahsulot yaratadilar.

5-bosqich – muhokama va baholash. Tayyorlangan ishlar taqdim etilib, o‘quvchilar bir-birining fikrlarini tahlil qiladilar va asoslangan xulosalar chiqaradilar.

Ushbu model ingliz tili darslarini faqat til materiallarini o‘zlashtirishga emas, balki o‘quvchilarning yuqori darajadagi fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishga yo‘naltirish imkonini beradi. Natijada o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish, yangi g‘oyalar yaratish, o‘z fikrini asoslash va ingliz tilida samarali muloqot qilish kompetensiyalari rivojlanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun samarali imkoniyat yaratadi. Interfaol metodlar, muammoli ta’lim, munozara va loyiha texnologiyalaridan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammolarni tahlil qilishi va o‘z fikrini

asoslashiga yordam beradi. Shu bois innovatsion pedagogik texnologiyalarni ingliz tili ta'limiga tizimli joriy etish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. – Harlow: Pearson Education, 2015. – 446 p.
2. Richards J.C., Rodgers T.S. *Approaches and Methods in Language Teaching*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.
3. Brown H.D. *Principles of Language Learning and Teaching*. – New York: Pearson Education, 2014. – 410 p.
4. Scrivener J. *Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching*. – Oxford: Macmillan Education, 2011. – 431 p.
5. Ur P. *A Course in Language Teaching*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2012. – 375 p.
6. Thornbury S. *How to Teach Speaking*. – Harlow: Pearson Longman, 2005. – 156 p.
7. Paul R., Elder L. *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life*. – Boston: Pearson Education, 2014. – 256 p.
8. Facione P.A. *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. – Insight Assessment, 2015. – 30 p.
9. Dudeney G., Hockly N., Pegrum M. *Digital Literacies: Research and Resources in Language Teaching*. – London: Routledge, 2013. – 238 p.